

**กรณีศึกษา : ปัญหาและอุปสรรคในการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุและแนวทางป้องกันการสูญเสียคุณค่าของ
พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์**

**The case study : problems and obstructions in the Thai crime scene investigation and
the potential solution to preserve the validity of evidences**

ส.ต.ต.หญิงฐิติมา ชุ่มเชื้อ¹, ดร.นิช วงศ์สงัจจา²

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ (พิเศษ) พลตำรวจโท ดร.ณรงค์ กุลนิตะ³

¹นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชานิติวิทยาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Email: titimachumcher@yahoo.com

²อาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัย หลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติวิทยาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Email: nich.wo@ssru.ac.th

³ประธานหลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติวิทยาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Email: Narong.kulnides@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาในการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ และแนวทางป้องกันการสูญเสียคุณค่าของพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ โดยมีวิธีการวิจัยเป็นแบบการศึกษาทางวรรณกรรมจากกรณีศึกษาการรวบรวมพยานหลักฐานคดีฆาตกรรม นายปรีณะ ลิพัฒนะพันธ์ (อดีตผู้ว่าราชการจังหวัดยโสธร) และกรณีศึกษาอื่นๆ พบว่าพนักงานสอบสวนยังขาดความละเอียดรอบคอบในการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ การติดตามลูกโซ่พยานหลักฐานและการติดตามสอบถามจากผู้ชำนาญพิเศษ ข้อผิดพลาดในกระบวนการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุและรวบรวมพยานหลักฐานเพียงเล็กน้อย อาจทำให้ศาลมีข้อสงสัยหรือเป็นจุดอ่อนให้ทนายโต้แย้งความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานนั้นได้ การศึกษาในครั้งนี้เสนอแนะให้ใช้กฎแห่งพยานหลักฐาน ๔ ประการ เพื่อป้องกันประเด็นข้อพิพาทและการลดความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานนั้น

คำสำคัญ : การตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ, กฎแห่งพยานหลักฐาน, พยานหลักฐาน

Abstract

The purpose of this article were to study the problems of crime scene investigation and the potential solution to preserve the validity of forensic evidences. This study employed the “literature research” method. The case-study of Mr. Prina Lipattana (ex-governor of Yasothon) and other researches connoted the similar conclusion. The point-of-concerns for the (Thai) crime scene investigators included the following; the incapability to be more attentive in minor details; the negligence to follow the chain of custody to the end; the absence of specialist consultant (when it should be); The validity of forensic evidence would be cross-examined by the defense lawyers in the court. Any doubt, even a minimal degree, could destroy the whole credibility of forensic evidences. This study

suggested the application of Crime Scene Investigation is four Laws of Evidence to retain the validity of forensic evidence.

Keywords: crime scene investigation, Laws of evidence, evidence

บทนำ

เมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้น สถานที่เกิดเหตุถือเป็นจุดแรกที่เจ้าหน้าที่ต้องดำเนินการตรวจสอบเพื่อรวบรวมพยานหลักฐานที่สามารถนำมาพิสูจน์ถึงการกระทำผิดและตัวผู้กระทำความผิด โดยพนักงานสอบสวนเจ้าหน้าที่ตำรวจสถานที่เกิดเหตุและผู้ชำนาญการ

การรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นสอบสวน เป็นการรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนมิใช่เพียงเพื่อจะรู้ตัวผู้กระทำความผิดและพิสูจน์ให้เห็นความผิดเท่านั้น แต่รวมถึงพยานหลักฐานที่อาจพิสูจน์ถึงความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหาได้ด้วย กล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่าพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับข้อเท็จจริงในคดีเกี่ยวข้องกับพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ในสาขาต่าง ๆ ที่มีคุณค่าในการพิสูจน์ความจริงที่เกิดขึ้น สามารถยืนยันข้อเท็จจริงได้ ซึ่งสิ่งต่าง ๆ ที่จะนำไปใช้เป็นพยานหลักฐานในคดีต้องมีคุณค่าในตัวเอง (Nemeth, 2011)

การรวบรวมพยานหลักฐานซึ่งประกอบด้วย พยานบุคคล พยานเอกสาร และพยานวัตถุเป็นหัวใจสำคัญของการสอบสวน ตามหลักกฎหมายต้องเป็นพยานหลักฐานซึ่งน่าจะพิสูจน์ได้ว่า จำเลยมีผิดหรือบริสุทธิ์ และต้องเป็นพยานหลักฐานชนิดที่ไม่ได้เกิดขึ้นจากการจงใจ มีคำมั่นสัญญา ชูเชิญหลอกลวง หรือโดยมิชอบประการอื่น จึงจะรับฟังเป็นพยานหลักฐานในคดี แต่จะให้ศาลลงโทษจำเลยได้นั้น พนักงานสอบสวนจะต้องรวบรวมพยานหลักฐานให้มีน้ำหนักรับฟังถึงระดับที่ศาลแน่ใจว่ามีการกระทำความผิดเกิดขึ้นจริง และจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดนั้น แต่ถ้าศาลมีความสงสัยตามสมควรว่า จำเลยได้กระทำความผิดหรือไม่ ให้ยกประโยชน์แห่งความสงสัยนั้นให้กับจำเลย ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 227 ดังนั้น พนักงานสอบสวนจึงต้องรวบรวมพยานหลักฐานให้ได้ถึงระดับปราศจากข้อสงสัยเพื่อที่จะให้ศาลใช้ดุลยพินิจซึ่งน้ำหนักพยานหลักฐานลงโทษจำเลย

ทั้งนี้ในปัจจุบันนี้ได้มีปัญหเกิดขึ้นเมื่อมีคำพิพากษาของศาลออกมา โดยเป็นปัญหาในเรื่องของการรับฟังพยานของผู้ชำนาญการพิเศษในคดีอาญา ผู้เชี่ยวชาญในคดีแพ่ง หรือนักนิติวิทยาศาสตร์ว่ามีวิธีการเก็บพยานหลักฐานอย่างไร ตรวจสอบพิสูจน์พยานหลักฐานอย่างไร ทำไมจึงได้ผลการตรวจพิสูจน์ออกมาเป็นเช่นนั้น และวิธีการตรวจพิสูจน์เชื่อถือได้มากน้อยเพียงใด เพื่อไม่ให้สูญเสียคุณค่าของพยานหลักฐาน พนักงานสอบสวน พนักงานผู้ตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ และนักนิติวิทยาศาสตร์ ต้องให้ความสำคัญในการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐาน ตั้งแต่การตรวจที่เกิดเหตุ การดำเนินใดๆในสถานที่เกิดเหตุต้องกระทำอย่างละเอียดรอบคอบมีขั้นตอนเป็นระบบ และมีประสิทธิภาพ การเก็บพยานหลักฐาน การตรวจพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์จนถึงขั้นตอนการสรุปผล โดยในทุกขั้นตอนของการพิสูจน์หลักฐานต้องให้มีความถูกต้องตามหลักการทางนิติวิทยาศาสตร์ และถูกต้องตามหลักกฎหมาย ทำให้ศาลรับฟังพยานเหล่านั้นและนำมาพิจารณาพิพากษาคดี

ดังนั้นในการรวบรวมพยานหลักฐานในการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ ควรกระทำด้วยความละเอียดรอบคอบมีลูกโซ่การครอบครองพยานหลักฐาน มีการรักษาสถานที่เกิดเหตุ มีการตรวจเก็บพยานหลักฐานที่ถูกต้องตามหลักกฎหมาย หลักวิชาการ โดยเสนอแนะให้ดำเนินการตามกฎหมายแห่งพยานหลักฐาน 4 ประการเพื่อป้องกันการโต้แย้งในชั้นศาลอันอาจทำให้คุณค่าของพยานหลักฐานสูญเสียไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาการรวบรวมพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ และพยานหลักฐานที่ศาลรับฟังในการพิสูจน์ความผิด
2. ศึกษาปัญหาที่ทำให้สูญเสียคุณค่าของพยานหลักฐานอันเนื่องมาจากระบวนการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ
3. เพื่อศึกษาแนวทางป้องกันการสูญเสียคุณค่าของพยานหลักฐาน

ขอบเขตเนื้อหา

รายงานการศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร โดยการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารบทความวิชาการ หนังสือ งานวิจัย วิทยานิพนธ์และข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต รวมทั้งการนำกรณีศึกษาตัวอย่างคดีที่เกิดขึ้นมาประกอบในการอภิปรายและวิเคราะห์ การศึกษานี้มุ่งเน้นศึกษากระบวนการรวบรวมพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ และการรับฟังพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ของศาลในการพิสูจน์ความผิดในกระบวนการยุติธรรมของประเทศไทย ตลอดจนการศึกษาการป้องกันการสูญเสียคุณค่าของพยานหลักฐานอันเนื่องมาจากระบวนการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ

1. หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ การรวบรวมพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ และพยานหลักฐานที่ศาลรับฟังในการพิสูจน์ความผิด

ปัจจุบันกระบวนการยุติธรรมของประเทศไทยให้ความสำคัญกับการพิจารณาคดีและรับฟังพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์มากกว่าประจักษ์พยาน ซึ่งใช้หลักนิติวิทยาศาสตร์ 2 ประเภท (1) นิติวิทยาศาสตร์ที่เป็นวิทยาศาสตร์ธรรมชาติเช่น วิชาพิสูจน์หลักฐาน รวมถึงการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุและเก็บรวบรวมวัตถุพยานในสถานที่เกิดเหตุ และ (2) นิติวิทยาศาสตร์ที่เป็นวิทยาศาสตร์ประยุกต์โดยการนำความรู้ทางวิทยาศาสตร์ในสาขาต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อกระบวนการยุติธรรม โดยขณะเดียวกันนิติวิทยาศาสตร์ได้ถูกนำมาใช้ประโยชน์ในงานสืบสวนสอบสวนเช่น การตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุและการถ่ายรูป การตรวจลายนิ้วมือฝ่ามือฝ่าเท้า การตรวจเอกสาร การตรวจทางฟิสิกส์เช่น ตรวจร่องรอยการเฉี่ยวชนรถ การตรวจทางนิติเวชเช่น งานนิติพยาธิ งานนิติวิทยา งานชีวเคมีและการตรวจทางชีววิทยา เช่น ตรวจเส้นผม เลือด อสุจิ และตรวจรหัสพันธุกรรม (DNA) (พัชรา สีนลอยมา, 2560 : 5) การนำเอาวิทยาศาสตร์สาขาต่าง ๆ ไปใช้ในการพิสูจน์ พยานหลักฐานในศาล จึงเรียกกันว่า “นิติวิทยาศาสตร์” พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ อาจหมายถึงพยานหลักฐานที่สามารถพิสูจน์ข้อเท็จจริงในเชิงหลักวิชาทางวิทยาศาสตร์ และสามารถอธิบายให้เข้าใจได้ โดยอาศัยผู้เชี่ยวชาญด้านสาขาต่าง ๆ ที่มีความรู้ด้านนั้น ๆ ทำให้เข้าใจเหตุผลต่าง ๆ โดยอาศัยพยานที่มีอยู่ สามารถใช้ประโยชน์จากการพิสูจน์ข้อเท็จจริงที่พิสูจน์ได้ในการคลี่คลายคดี ต่าง ๆ และผู้ทำหน้าที่ตรวจพิสูจน์สามารถให้การในฐานะพยานผู้เชี่ยวชาญต่อศาลได้ บทบาทและสถานะของพยานผู้เชี่ยวชาญจึงมีสถานะเป็นผู้ช่วยเจ้าพนักงานตำรวจจนถึงผู้พิพากษา ทั้งในคดีแพ่ง และคดีอาญา พยานผู้เชี่ยวชาญจึงแตกต่างจากพยานบุคคลซึ่งพยานผู้เชี่ยวชาญหลังจากที่พิสูจน์ ข้อเท็จจริงจากพยานหลักฐานแล้วมาให้การต่อศาลโดยอาศัยความรู้ความเชี่ยวชาญเพื่อศาลจะได้ วินิจฉัยให้เป็นประโยชน์ต่อโจทก์หรือจำเลย แต่พยานบุคคลให้การต่อศาลในฐานะผู้พบเห็นเหตุการณ์ มาด้วยตนเองหรือผ่านการบอกเล่ามา พยานผู้เชี่ยวชาญอาจมีการนำสืบโดยอาศัยความเห็นของ ผู้เชี่ยวชาญคนใดคนหนึ่งก็ได้แม้จะไม่ได้พบเห็นเหตุการณ์นั้นมาหรือไม่ได้ตรวจพิสูจน์พยานหลักฐาน ขึ้นนั้นมาก็ได้ แต่สามารถอธิบายตามหลักวิชาการเกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ ก็ได้ หลักการในเรื่องการรับฟัง พยานด้านนิติวิทยาศาสตร์นั้นถูกยอมรับว่าน่าเชื่อถือและรับฟังได้พยานผู้เชี่ยวชาญที่พิสูจน์ข้อเท็จจริงนั้น จึงต้องคำนึงถึงเรื่องคุณสมบัติตามกฎหมาย ถึงแม้ว่ากฎหมายจะเปิดกว้างในเรื่องคุณสมบัติของ

ผู้เชี่ยวชาญดังกล่าวแต่เมื่อพิจารณาถึงประสิทธิภาพของการอำนวยความสะดวกจึงต้องมีการถ่วงรอกพยานผู้เชี่ยวชาญของศาล (สราวุธ เบญจกุล, 2550)

พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ เป็นพยานหลักฐานที่เกิดขึ้นด้วยการวิเคราะห์ หรือวิจัย ซึ่งในทางกฎหมาย ถือว่าพยานหลักฐานเหล่านี้เป็นพยานหลักฐานอย่างหนึ่งที่จะนำเข้าสู่กระบวนการพิจารณาเพื่อให้ศาลวินิจฉัยว่าจำเลยมีความผิดหรือไม่ โดยกำหนดวิธีการนำเสนอไว้ คือ หากคู่ความประสงค์จะอ้างหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์เข้าสู่สำนวนเพื่อนำสืบข้อเท็จจริง ให้นำเสนอโดยผู้เชี่ยวชาญซึ่งได้ทำการตรวจ ได้วิเคราะห์หรือได้วิจัยสังเกตเหตุการณ์หรือสิ่งของต่างๆที่เกี่ยวข้องกับในคดีนั้นมาแล้ว ที่ผ่านมา มีการนำหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์มาช่วยคลี่คลายคดีต่างๆ ที่มีความสำคัญ และมีความยุ่งยากซับซ้อนทั้งที่เกิดขึ้นทั้งในประเทศและต่างประเทศมาแล้วหลายคดี(พัชรา สีนลอยมา, 2560 : 6)

พยานหลักฐานที่ศาลรับฟังในการพิสูจน์ความผิดหรือบริสุทธิ์ของจำเลย การใช้ดุลยพินิจวินิจฉัยซึ่งน้ำหนักพยานหลักฐานของศาลและวางแนวทางการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานในคดีประเภทนี้ พบว่าพยานหลักฐานที่พนักงานสอบสวนรวบรวมมาไม่ว่าพยานบุคคล พยานเอกสาร และพยานวัตถุภายใต้บังคับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 226 ที่ว่า “.....ต้องเป็นพยานชนิดที่มีได้เกิดขึ้นจากการจงใจมีค้ำมั่นสัญญา ชูเชิญ หลอกลวง หรือโดยมิชอบประการอื่น.....” ศาลรับฟังทั้งสิ้น ส่วนการใช้ดุลยพินิจวินิจฉัยซึ่งน้ำหนักพยานหลักฐานของศาลนั้น พบว่าศาลใช้หลักค้นหาความจริงหลักเหตุผลทั่วไปหลักเหตุผลทางนิติวิทยาศาสตร์ และหลักเหตุผลทางจิตวิทยา (พงษ์เทพ จันทร์เจริญ, 2556)

การรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นสอบสวน เป็นการดำเนินการโดยตรงของพนักงานสอบสวน ซึ่งการรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนมิใช่เพียงเพื่อจะรู้ตัวผู้กระทำผิดและพิสูจน์ให้เห็นความผิดเท่านั้น แต่รวมถึงพยานหลักฐานที่อาจพิสูจน์ถึงความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหาได้ด้วย ดังนั้น ความหมายและพยานหลักฐานในคดีอาญา การรวบรวมพยานหลักฐาน รวมทั้งการรับฟังพยานหลักฐานปรากฏรายละเอียด ดังนี้

1.1 ความหมายและพยานหลักฐานในคดีอาญา (สนธยา รัตนธารส, 2551 : 23-24)

พยานหลักฐาน หมายความว่า สิ่งที่สามารถพิสูจน์และสนับสนุนข้อเท็จจริงที่คู่ความแต่ละฝ่ายกล่าวอ้างมาในการดำเนินคดี ซึ่งคู่ความแต่ละฝ่ายจึงมีความจำเป็นที่จะต้องนำพยานหลักฐานมาแสดงพิสูจน์ยืนยันข้อเท็จจริงตามที่ตนกล่าวอ้าง เมื่อการสอบสวนคือการรวบรวมพยานหลักฐานให้อยู่ในรูปแบบของสำนวนการสอบสวน ดังนั้น พยานหลักฐานในสำนวนการสอบสวน จะต้องถูกรวบรวมอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

พยานหลักฐานในคดีอาญาประกอบด้วย

1. พยานบุคคล หมายความว่า ถ้อยคำของบุคคลที่มาให้การต่อหน้าพนักงานหรือศาล รวมทั้งอากัปกิริยาอาการของคนใบ้ที่สามารถแสดงออกซึ่งแทนความหมายของถ้อยคำพูด
2. พยานเอกสาร หมายความว่า ข้อความใด ๆ ที่สื่อถึงความหมายใดที่เจ้าพนักงานหรือศาลสามารถอ่านหรือตรวจดูได้จากหนังสือ ลายลักษณ์อักษร หรือเครื่องหมาย รูปรอยใด ๆ โดยประการที่ว่าเครื่องหมาย รูปรายนั้นสามารถใช้แทนลายลักษณ์อักษรได้
3. พยานวัตถุ หมายความว่า สิ่งของใดๆที่คู่ความอ้างเป็นพยานหลักฐานในคดี ด้วยความประสงค์ที่จะให้เจ้าพนักงานหรือศาลตรวจดูรูปร่างลักษณะของสิ่งของ หรือวัตถุนั้นเพื่อประโยชน์แก่คดีของตน
4. พยานผู้ชำนาญการพิเศษ หมายความว่า บุคคลผู้มีอาชีพหรือมิใช่ก็ตาม มีความรู้ความชำนาญพิเศษในการใด ๆ ซึ่งความเห็นของเขานั้นมีประโยชน์ในการวินิจฉัยคดีได้

1.2 การรวบรวมพยานหลักฐาน (พัชรา สีนลอยมา, 2560 : 13)

การรวบรวมพยานหลักฐานเป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนหรือตำรวจ การพิจารณาพยานหลักฐานที่ได้จากการสอบสวนตกเป็นหน้าที่ของพนักงานอัยการ ส่วนศาลยุติธรรมโดยผู้พิพากษา ซึ่งนำพยานหลักฐานของคู่ความที่ได้จากการสอบสวน จึงปฏิเสธไม่ได้ว่า การรวบรวมพยานหลักฐานเป็นสิ่งที่ค่อนข้างยากลำบากที่สุด ซึ่งเป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนหรือผู้เกี่ยวข้องในการสืบสวนสอบสวน เมื่อกล่าวถึงการสืบสวนหมายความว่า การแสวงหาข้อเท็จจริงและหลักฐานซึ่งพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจได้ปฏิบัติไปตามอำนาจหน้าที่ เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน และเพื่อที่จะทราบรายละเอียดแห่งความผิด ดังนั้น ผู้มีอำนาจสืบสวนคือพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ ส่วนการสอบสวน หมายความว่า การรวบรวมพยานหลักฐานและการดำเนินการทั้งหลายอื่นตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ ซึ่งพนักงานสอบสวนได้ทำไปเกี่ยวกับความผิดที่กล่าวหา เพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงหรือพิสูจน์ความผิดเพื่อจะเอาตัวผู้กระทำความผิด มาฟ้องลงโทษ ซึ่งเป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวน คือ เจ้าพนักงาน ซึ่งกฎหมายให้มีอำนาจและหน้าที่ทำการสอบสวนดังนั้น พนักงานสอบสวนจึงเป็นผู้ทำการรวบรวมพยานหลักฐาน ทั้งพยานบุคคล พยานวัตถุ และพยานเอกสาร

กระบวนการสืบสวนและสอบสวน ถึงแม้จะมีความแตกต่างในวัตถุประสงค์และวิธีการก็ตามแต่ต้องควบคู่กันไป ซึ่งการสืบสวนมีทั้งเป็นการดำเนินการก่อนการกระทำความผิดทางอาญาเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อย อันเป็นมาตรการเชิงรุกเพื่อตัดวงจรการเกิดของคดีอาญา และเป็นการดำเนินการหลังมีการกระทำความผิดทางอาญาเกิดขึ้นอันเป็นมาตรการเชิงรับ โดยมุ่งเน้นเพื่อแสวงหาข้อเท็จจริงและหลักฐาน และทราบรายละเอียดแห่งการกระทำความผิดที่กล่าวหา ถูกนำมาประกอบเข้ากับการสอบสวนที่พนักงานสอบสวนเป็นผู้ใช้อำนาจตามกฎหมายในการรวบรวมข้อเท็จจริงและหลักฐานที่ได้ เพื่อพิสูจน์ความผิดตามข้อกล่าวหาและเอาตัวผู้กระทำความผิด มาฟ้องลงโทษ

การรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวน อาจกระทำได้โดยใช้วิธีการ หรือกระบวนการตามหลักทั่วไปว่าด้วยการสอบสวน คือ (สนธยา รัตนธารส, 2551 : 25-26)

1) พยานบุคคล ใช้วิธีบันทึกถ้อยคำของบุคคลนั้น โดยพนักงานสอบสวนรวมเข้าไว้ในสำนวน เช่น คำให้การของผู้กล่าวหา ผู้ต้องหา พยาน เป็นต้น

2) พยานเอกสาร คือ เอกสารต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ในการสอบสวน เช่น บันทึกการตรวจบาดแผลของแพทย์ บันทึกการตรวจพิสูจน์ของกลางของผู้ชำนาญการพิเศษให้รวมเข้าไปในสำนวน ถ้าสิ่งใดไม่สามารถรวมเข้าสำนวนการสอบสวน ก็ให้ถ่ายภาพรวมเข้าสำนวนได้

3) พยานวัตถุ ได้แก่ วัตถุของกลางที่จะพิสูจน์ความผิด หรือทราบข้อเท็จจริงนำมารวมในสำนวนการสอบสวนไม่ได้ก็ให้ทำบัญชีติดไว้ในสำนวน เช่น มีด ไม้ อาวุธปืน เป็นต้น

4) การดำเนินงานอันจำเป็นของพนักงานสอบสวนเพื่อให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐานตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ได้แก่ การออกหมายเรียกพยาน การจับกุมผู้กระทำความผิด การตรวจค้น การตรวจตัวผู้เสียหาย การตรวจค้นตัวผู้ต้องหา การตรวจสิ่งของ การตรวจสถานที่เกิดเหตุ ถ่ายรูป การจัดทำแผนที่สังเขป วาดภาพ พิมพ์ลายนิ้วมือ พิมพ์ลายเท้า เหล่านี้เป็นต้น ย่อมถือเป็นการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานทั้งสิ้น เช่น การออกหมายเรียกพยานบุคคลมาบันทึกถ้อยคำ ออกหมายเรียกให้ส่งพยานเอกสารประกอบสำนวนการสอบสวนคดีอาญา หรือขอหมายค้นเพื่อพบหรือยึดพยานวัตถุหรือของกลางประกอบคดี เป็นต้น

การที่จะทำให้การรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลนั้น ประการแรก คือ ความละเอียดรอบคอบของพนักงานสอบสวนในการรวบรวมพยานหลักฐาน ประการ

ต่อมา ได้แก่ ตัวพยานหลักฐานที่มีอยู่ในสำนวนการสอบสวน ประการที่สาม คือ ความสามารถนำพยานไปเบิกความต่อศาล ทั้งสามประการดังกล่าวจะต้องอยู่บนพื้นฐานของความชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งถือว่าเป็นหลักของการสอบสวน ที่จะต้องปฏิบัติตามวิธีการของบทบัญญัติกฎหมายอย่างเคร่งครัด การกระทำที่ขัดต่อหลักกฎหมายย่อมทำให้พยานหลักฐานซึ่งได้มาโดยมิชอบศาลจะไม่รับฟัง

1.3 กรณีศึกษาคดีที่นำหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ในกระบวนการยุติธรรม

ในประเทศสหรัฐอเมริกา คดีที่มีการนำหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์มาช่วยในการคลี่คลายคดี ได้แก่ คดีลอบสังหารประธานาธิบดีเคนเนดี พุศิจิภาณ ค.ศ.1963 และคดีฆาตกรรมไรศฟ เหตุเกิดที่รัฐฟลอริดา เป็นต้น สำหรับในประเทศอังกฤษคดีสำคัญที่มีการนำหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์มาช่วยในการคลี่คลายคดี คือ คดีฆาตกรรมอำพรางที่ฟาร์มวิตเดนฮิลล์ หมู่บ้านฮอตตัน ในปี ค.ศ.1984 (พัชรา สินลอยมา, 2560 : 6)

ในประเทศไทยคดีที่สำคัญ และมีความสลับซับซ้อนซึ่งคลี่คลายลงได้โดยอาศัยหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ ได้แก่ คดีฆาตกรรม น.ส.ดอริส ฟอน ฮาเฟน นางแบบสาวชาวเดนมาร์ก เมื่อ 24 มกราคม พ.ศ. 2511, คดีฆาตกรรมนางศยามล พ.ศ. 2536, คดีฆาตกรรมนายแสงชัย สุนทรวัฒน์ พ.ศ. 2539, คดีฆาตกรรม น.ส.เจนจิรา พลอยอุ่งศรี นักศึกษาแพทย์ปี 5 พ.ศ. 2541 และคดีล่าสุดที่ได้รับความสนใจจากประชาชน คือ คดีฆาตกรรมแพทย์หญิงผัสพร บุญเกษมสันติ โดยศาลฎีกาพิพากษาประหารชีวิตนายแพทย์วิสุทธิ์ บุญเกษมสันติ (สามี) คดีนี้ถึงแม้ว่าจะไม่พบศพของผู้เสียชีวิต แต่ผลการพิสูจน์ DNA ประกอบกับพยานแวดล้อมต่างๆ จึง เชื่อได้ว่า แพทย์หญิงผัสพรฯ เสียชีวิตแล้ว (พัชรา สินลอยมา, 2560 : 6)

2. การสูญเสียคุณค่าของพยานหลักฐานอันเนื่องมาจากกระบวนการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ

คดีโอ.เจ.ซิมป์สัน ผู้ต้องหาฆาตกรรมนางนิโคล บราวน์ ซิมป์สัน อดีตภรรยาคนที่ 2 และนายโรนัลด์ โกลด์แมน เป็นอีกคดีที่แสดงถึงการสูญเสียคุณค่าของพยานหลักฐาน จากกระบวนการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ บาร์รี เชค ทนายของโอ.เจ.กล่าวว่า ทีมเก็บหลักฐานได้ทำให้ที่เกิดเหตุปนเปื้อน และมีวิธีการเก็บหลักฐานที่ไม่ถูกต้องตามหลัก โดยแสดงภาพเจ้าหน้าที่เก็บหลักฐานโดยไม่ได้ใส่ถุงมือ, ภาพหลักฐานที่ถูกบรรจุในถุงที่ไม่ได้ปิดฝา ซึ่งอาจทำให้ผลตรวจผิดพลาดและง่ายต่อการสับเปลี่ยน คำพิพากษาในคดีนี้โอ.เจ.ซิมป์สัน หลุดพ้นข้อกล่าวหาฆาตกรรม

พงษ์เทพ จันท์เจริญ (2556) ได้ศึกษาการรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นพนักงานสอบสวนในคดีฆาตกรรมนายปริณัธ ลิพัฒนะพันธ์ (อดีตผู้ว่าราชการจังหวัดยโสธร) โดยศึกษาการวางแผนทางการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานนั้น การตรวจจุดเกิดเหตุและบริเวณใกล้เคียงต้องกระทำเป็นทีม มีแพทย์ทางนิติเวชและเจ้าหน้าที่กองพิสูจน์หลักฐานเข้าร่วม มีการใช้เครื่องมือทางวิทยาศาสตร์ในการค้นหาร่องรอยพยานหลักฐาน ทั้งต้องมีการระวังสถานที่เกิดเหตุอย่างต่อเนื่อง เพราะอาจต้องตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุหลายครั้ง และต้องไปสืบค้นพยานหลักฐานในที่อื่นๆ มีการตรวจสอบคำให้การผู้ต้องหาว่าเชื่อถือได้เพียงใด มีการนำพยานหลักฐานทางนิติเวชและนิติวิทยาศาสตร์มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด มีการจำลองสถานการณ์ และการสอบสวนที่ทําเป็นหมู่คณะย่อมทําให้คดีคืบหน้า น่าเชื่อถือ และประสบผลสำเร็จอย่างดียิ่ง

จากการศึกษาวิเคราะห์คดีฆาตกรรมนายปริณัธ ลิพัฒนะพันธ์ (อดีตผู้ว่าราชการจังหวัดยโสธร) ได้ให้ข้อเสนอแนะในการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุและรวบรวมพยานหลักฐานดังนี้ (พงษ์เทพ จันท์เจริญ, 2556)

1. ควรให้พนักงานสอบสวนยึดหลักการรักษาและเก็บรวบรวมพยานหลักฐานในที่เกิดเหตุให้ละเอียดรอบคอบมากที่สุด โดยยึดหลักไม่ทำลายพยานหลักฐาน และไม่เพิ่มเติมพยานหลักฐานในที่เกิดเหตุ

2. ควรมีการติดตามลูกโซ่พยานให้ถึงที่สุด
3. ควรการติดตามสอบถามจากผู้ชำนาญพิเศษเกี่ยวกับวัตถุพยาน ในทันที
4. การสอบสวนเป็นคณะพนักงานสอบสวนและมีการประสานงานกันเป็นทีมงาน หรือมีศูนย์สั่งการควบคุม ติดตามประเมินผล ทำให้คดีน่าเชื่อถือ และเสร็จสิ้นโดยเร็ว
5. หากพนักงานสอบสวนและเจ้าหน้าที่กองพิสูจน์หลักฐานใช้เทคโนโลยีหรือเครื่องมือทางวิทยาศาสตร์ในการค้นหาร่องรอยพยานหลักฐานในท้องที่เกิดเหตุจะทำให้มีพยานหลักฐานที่มั่นคง น่าเชื่อถือ มีน้ำหนักมาก สามารถลงโทษจำเลยได้รวดเร็ว
6. ควรการรักษาสถานที่เกิดเหตุอย่างถูกต้องไว้ก่อนจนกว่าจะเก็บรวบรวมพยานหลักฐานเสร็จสิ้น และควรมีลูกโซ่ของพยานหลักฐานต่อเนื่องทันทีหลังจากเกิดเหตุ อาจทำให้ศาลสงสัยวัตถุพยานที่พบที่เกิดเหตุหลายวันก็ได้ และอาจเป็นเหตุให้ยกฟ้องจำเลย

3. แนะนำแนวทางป้องกันการสูญเสียคุณค่าของพยานหลักฐาน

จากการศึกษาการสูญเสียคุณค่าของพยานหลักฐาน การรวบรวมพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ และพยานหลักฐานที่ศาลรับฟังในการพิสูจน์ความผิด จะเห็นได้ว่ากระบวนการตรวจสอบที่เกิดเหตุเป็นหัวใจหลักในการรวบรวมพยานหลักฐานต่างๆ เพื่อพิสูจน์การกระทำผิด โดยต้องให้ความสำคัญในการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐาน ตั้งแต่การตรวจที่เกิดเหตุ การดำเนินใดๆ ในสถานที่เกิดเหตุต้องกระทำอย่างละเอียดรอบคอบมีขั้นตอนเป็นระบบ และมีประสิทธิภาพ มีคณะทำงานที่มีความเชี่ยวชาญในการเก็บพยานหลักฐาน การตรวจพิสูจน์ทางนิติวิทยาศาสตร์จนถึงขั้นตอนการสรุปผล โดยในทุกขั้นตอนของการพิสูจน์หลักฐานต้องให้ความสำคัญถูกต้องตามหลักการทางนิติวิทยาศาสตร์ และถูกต้องตามหลักกฎหมาย ทำให้ศาลรับฟังพยานเหล่านั้นและนำมาพิจารณาพิพากษาคดี ดังนั้นเพื่อเป็นการป้องกันการสูญเสียคุณค่าของพยานหลักฐาน จึงเห็นควรดำเนินการตามกฎหมายแห่งพยานหลักฐาน 4 ประการ ดังนี้

3.1 กฎแห่งพยานหลักฐาน (Law of evidence) (พัชรา สีนลอยมา, 2560 : 19-20)

ก่อนที่จะทำความเข้าใจถึงบทบาทและประโยชน์ที่แท้จริงของพยานหลักฐานแต่ละประเภท ควรเข้าใจเกี่ยวกับศัพท์และกฎเกณฑ์ที่ว่าด้วยพยานวัตถุ ให้่องแท้เสียก่อน เพื่อจะได้นำพยานหลักฐานที่ได้มาในระหว่างการสืบสวนสอบสวนไปใช้ให้เป็นประโยชน์ให้ได้มากที่สุด ซึ่งสิ่งเหล่านี้ได้แก่กฎแห่งพยานหลักฐาน (Law of evidence) ประกอบด้วยกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการสืบสวนสอบสวน มีหัวใจสำคัญอยู่ 2 ประเด็นด้วยกันคือความเป็นสาระสำคัญ (Materiality) และการยอมรับฟัง (Admissibility) การที่พยานหลักฐานจะเป็นที่ยอมรับใช้ในชั้นศาลได้จะต้องปฏิบัติตามกฎเกณฑ์พื้นฐาน 4 ประการ การหลีกเลี่ยงหรือปฏิบัติเบี่ยงเบนไปจากกฎเกณฑ์พื้นฐาน 4 ประการ นี้จะเป็นจุดอ่อนให้ทนายสามารถโต้แย้งในชั้นศาลทำให้คุณค่าของพยานหลักฐานสูญเสียไป

กฎข้อที่ 1 “ป้องกันรักษาสถานที่เกิดเหตุ” ป้องกันรักษาสถานที่เกิดเหตุ เริ่มต้นตั้งแต่เมื่อเจ้าหน้าที่ตำรวจคนแรก (เจ้าหน้าที่ดับเพลิงหรือเจ้าหน้าที่ตำรวจในท้องที่) ไปถึงสถานที่เกิดเหตุจนกระทั่งเจ้าหน้าที่ผู้ชำนาญ(แพทย์, เจ้าหน้าที่กองพิสูจน์หลักฐาน) ทำการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุเสร็จสิ้น

กฎข้อที่ 2 “เก็บพยานหลักฐานอย่างถูกต้องตามกฎหมาย” หมายถึง บุคคลที่ทำการเก็บพยานหลักฐานนั้น จะต้องเป็นบุคคลที่กฎหมายให้อำนาจไว้ในการเข้าและเก็บพยานวัตถุต่างๆ ในสถานที่เกิดเหตุได้ตัวอย่างเช่น พนักงานสอบสวน, เป็นเจ้าหน้าที่กองพิสูจน์หลักฐานหรือเจ้าหน้าที่วิทยาการตำรวจ เป็นต้น

กฎข้อที่ 3 “กระทำการค้นหาพยานหลักฐานอย่างเหมาะสม” ผู้ตรวจสถานที่เกิดเหตุจะต้องไม่มองข้ามหรือละเลยพยานวัตถุทุกชิ้น ถ้าสงสัยว่าสิ่งนั้นจะเป็นพยานวัตถุหรือไม่ให้ทำการเก็บไว้ก่อน พร้อมทั้งระบุรายละเอียดของพยานวัตถุตำแหน่งที่พบและบรรจุในหีบห่อรักษาไว้อย่างเหมาะสม

กฎข้อที่ 4 “มีลูกโซ่การครอบครองพยานหลักฐานโดยตลอด” หมายถึงว่าพยานนั้นต้องอยู่ในการคุ้มครองดูแลของบุคคลหรือหน่วยงาน ตั้งแต่เริ่มเก็บจนกระทั่งแสดงในชั้นศาลโดยไม่ขาดช่วงการครอบครองเลย ถ้ามีการเปลี่ยนแปลงการครอบครอง เช่น ส่งของกลางไปตรวจพิสูจน์ยังห้องปฏิบัติการ จะต้องมีการแสดงการรับส่งของกลางนั้นโดยตลอด

เมื่อได้มีการนำพยานหลักฐานไปแสดงในชั้นศาลจะต้องมีการตรวจสอบดังนี้

1. พยานหลักฐานนั้นเป็นอันเดียวกันกับที่พบในสถานที่เกิดเหตุหรือไม่
2. สิ่งที่เป็นสาระสำคัญของพยานหลักฐานนั้นจะต้องไม่เปลี่ยนแปลง และมีสภาพเหมือนกับตอนที่เก็บจากสถานที่เกิดเหตุ

โดยทั่วไปแล้วขั้นตอนการตรวจสอบพยานหลักฐานในชั้นศาลสามารถทำได้โดยง่าย โดยบุคคลที่เป็นผู้พบพยานหลักฐานนั้นในสถานที่เกิดเหตุ แต่ในบางกรณีที่มีบุคคลหรือหน่วยงานครอบครองพยานหลักฐานมากกว่าหนึ่ง เช่น เมื่อนำพยานวัตถุส่งตรวจพิสูจน์ยังห้องปฏิบัติการ ศาลจะต้องให้แสดงลูกโซ่แห่งการครอบครองวัตถุพยาน ซึ่งประกอบไปด้วย

1. การจัดการ (Taking) กระทำโดยบุคคลผู้เก็บพยานวัตถุเพื่อจำแนกพยานวัตถุในสถานที่เกิดเหตุ โดยการทำคำหับ ระบุวัน เดือน ปี เวลาที่เก็บ พร้อมทั้งรายละเอียดต่าง ๆ ของพยานวัตถุนั้นจากสถานที่เกิดเหตุจริง
2. การเก็บ (Keeping) พิสูจน์ให้เห็นว่าการเก็บและครอบครองพยานวัตถุได้กระทำอย่างเหมาะสมเพื่อไม่ให้เกิดการปนเปื้อนหรือผิดพลาดขึ้น วิธีการที่ดีที่สุด คือแสดงให้เห็นว่าพยานวัตถุนั้นได้ถูกเก็บอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ มีการแยกเก็บและจำกัดให้เกี่ยวข้องได้เฉพาะผู้ที่จำเป็นเท่านั้น
3. การขนส่ง (Transporting) การขนส่งวัตถุพยานทุกครั้ง จะต้องมีความรัดกุมและแสดงให้เห็นว่าไม่เกิดการสับสนับของกลางหรือพยานวัตถุอื่น ๆ รวมถึงแสดงให้เห็นถึงว่า พยานวัตถุนั้นได้ถูกบรรจุ หีบห่อ ปิดผนึก และติดฉลากได้อย่างเหมาะสม
4. การส่งมอบ (Delivering) เป็นการตรวจพิสูจน์ว่า ของกลางได้ส่งมอบให้แก่ผู้รับ (เจ้าหน้าที่ผู้ชำนาญในห้องปฏิบัติการ แพทย์ หรือหน่วยงานอื่น) อย่างถูกต้องและเหมาะสม โดยมีหลักฐาน แสดงวัน เดือน ปี เวลา ที่รับของกลาง รายละเอียดของของกลาง และให้ผู้รับลงลายมือชื่อ พร้อมทั้ง วัน เวลา ไว้ในสำเนาหนังสือนำส่ง

บทสรุป

จากผลการศึกษาพบว่ากระบวนการยุติธรรมในปัจจุบันให้ความสำคัญกับพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์เพื่อใช้ประกอบการพิจารณาตัดสินคดีต่าง ๆ ศาลรับฟังในการพิสูจน์ความผิดหรือบริสุทธิ์ โดยการใช้ดุลยพินิจวินิจฉัยพบว่า พยานหลักฐานที่พนักงานสอบสวนรวบรวมมาไม่ว่าพยานบุคคล พยานเอกสาร และพยานวัตถุภายใต้บังคับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 226 โดยวัตถุพยานนั้นต้องมีความเชื่อถือได้ตามกฎแห่งพยานหลักฐาน การตรวจสถานที่เกิดเหตุเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการรวบรวมพยานหลักฐานต่าง ๆ ทั้งประจักษ์พยาน พยานวัตถุและพยานแวดล้อมอื่น ๆ เพื่อใช้ประกอบการทำสำนวนคดี สถานที่เกิดเหตุถือเป็นสถานที่แรกของการรวบรวมพยานหลักฐานต่าง ๆ เพื่อบ่งชี้ว่ามีการกระทำความผิดเกิดขึ้นเป็นสถานที่รวบรวมพยานหลักฐาน อันจะนำไปสู่การพิสูจน์การกระทำความผิดเพื่อให้ทราบว่ามีผู้ใดเป็นผู้กระทำความผิด กระทำความผิดที่ไหน อย่างไร เวลา มีเป้าหมายและวัตถุประสงค์อะไรในการกระทำความผิด

ในการพิจารณาคดีศาลต้องทำหน้าที่ในการชี้แจงน้ำหนักพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์โดยพิจารณาจากความเกี่ยวข้องกับประเด็นข้อพิพาทและความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์นั้น ปัญหาการสูญเสียคุณค่าของพยานหลักฐานล้วนมาจากข้อผิดพลาดในกระบวนการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุและรวบรวมพยานหลักฐานทั้งสิ้นอันอาจทำให้ศาลมีข้อสงสัยหรือเป็นจุดอ่อนให้ทนายโต้แย้งความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานนั้นได้ ดังนั้นการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุเพื่อเก็บรวบรวมพยานหลักฐานจึงควรดำเนินการ โดยรวบรวมพยานหลักฐานภายใต้กฎหมายพยานหลักฐาน 4 ประการ เพื่อป้องกันประเด็นข้อพิพาทและลดความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานนั้น

รายการอ้างอิง

- พงษ์เทพ จันทร์เจริญ. (2556). การศึกษาการรวบรวมพยานหลักฐานคดีฆาตกรรม นายปรีณะ สัมพันธ์พันธ์ (อดีตผู้ว่าราชการจังหวัดยโสธร). วิชาการโรงเรียนนายร้อยตำรวจ. (4), 33-44
- พัชรา สินลอยมา. (2560). การแก้ไขปัญหาอาชญากรรมด้วยนิติวิทยาศาสตร์. สืบค้นวันที่ ตุลาคม 11, 2560, จาก <http://www.oja.go.th/th/wp-content/uploads/course/26-1-60.doc>
- สนธยา รัตนสารส. (2551). ปัญหากฎหมายกับการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวน. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สราวุธ เบญจกุล. (2550). หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์กับกระบวนการยุติธรรม. สืบค้นวันที่ มิถุนายน 7, 2561, จาก <http://www.manager.co.th/Daily/ViewNews.aspx?NewsID=9500000087821>
- สุรนาท วงศ์พรหมชัย. (2551). การตรวจทางนิติวิทยาศาสตร์กับพยานหลักฐานในคดีอาญา. วารสารบัณฑิตศึกษานิติศาสตร์. สืบค้นวันที่ สิงหาคม 26, 2558, จาก http://digi.library.tu.ac.th/journal/0051/2_2_aug_2551/09PAGE68_PAGE79.pdf
- Nemeth, C.P. (2011). Law and Evidence: A Primer for Criminal Justice, Criminology, Law and Legal studies. Jones and Bartlett Publishers, LLC.